

Ірина Беззуб,

мол. наук. співроб.,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

ТРАНСФОРМАЦІЯ СІЛЬСЬКИХ БІБЛІОТЕК В УКРАЇНІ В ІНФОРМАЦІЙНІ, СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА КОМУНІКАТИВНІ ЦЕНТРИ ГРОМАД

У статті проаналізовано актуальні питання сучасного функціонування сільської бібліотеки, створення й розвитку її нової моделі як соціально-комунікаційного центру, визначено роль у формуванні культурного та інформаційного простору місцевих громад.

Ключові слова: сільські бібліотеки, інформатизація, комп'ютеризація, Інтернет, інформаційні послуги, програма «Бібліоміст», Фонд «Монсанто».

Сучасним бібліотекам відводиться помітне місце в реалізації державної політики у сфері забезпечення розвитку демократичного суспільства в Україні. Нинішня українська бібліотечна мережа нараховує близько 40 тис. відомчих, державних і комунальних бібліотек; інформаційні та культурно-освітні потреби населення забезпечують 15 тис. 987 публічних бібліотек, з них 13 тис. 253 діють у сільській місцевості [1].

Свого часу поява сільських бібліотек була спричинена розумінням їхнього значення як соціального інституту, що сприяє отриманню освіти, розширенню культурного простору села, формуванню його інтелектуального та інформаційного потенціалу. Як підкреслює В. Несін, сучасна сільська бібліотека – одна з головних соціально-комунікаційних структур у селі, що забезпечує інформаційно-комунікаційну підтримку соціально значущих видів діяльності, збереження та примноження національних і загальнолюдських цінностей, передавання їх у часі й просторі завдяки організованому спілкуванню та обміну усною, письмовою чи електронною інформацією [2].

Як правило, постійними користувачами бібліотеки в селі є близько 25–30% його жителів. У багатьох населених пунктах вона є єдиним загальнодоступним центром інформації, особливо для соціально вразливих категорій – багатодітних сімей, безробітних, пенсіонерів тощо. Саме

тут мешканці громади отримують доступ до інформаційних ресурсів, придбання яких не передбачене їхнім сімейним бюджетом, а також користуються кваліфікованими консультаціями з пошуку й отримання достовірної та оперативної інформації з важливих для них питань.

Разом з тим бібліотеки в селі більшою мірою, ніж у великому населеному пункті відчують тягар економічних і соціальних проблем. Щодалі погіршується їхня матеріально-технічна база, затримуються ремонти, модернізаційні заходи; через обмеженість коштів у необхідній кількості не передплачуються періодичні видання, не поповнюються книжкові фонди тощо. Говорити ж про наявність у сільській місцевості інформаційних чи інтернет-центрів узагалі не доводиться. Таким чином порушуються конституційні права сільських жителів на вільний доступ до інформації.

Аналіз джерел переконує, що проблеми розвитку сучасної сільської бібліотеки перебувають у центрі уваги бібліотекознавців.

Різноманітні аспекти функціонування сільських бібліотек висвітлювалися в статтях Т. Вилегжаніної, О. Мастіпан, В. Ракитянської, Л. Сидоренко, З. Тарантюк, І. Цуріної. Уперше моделі сільської бібліотеки окреслила директор Миколаївської ОУНБ ім. О. Гмирьова Н. Богза. У її доробку представлено аналіз стану розвитку сільських бібліотек і визначення шляхів їхнього виходу з кризи через розроблення та упровадження моделі сучасної сільської бібліотеки [3].

Питання розвитку бібліотек як соціокультурних центрів є предметом досліджень багатьох науковців. Зокрема, Н. Бурої, Г. Головіної, Є. Домаренко, А. Жаркова, С. Єзової, В. Зайцева, Т. Маркової, О. Матвійчук, С. Матліної, Р. Мотульського, Г. Олзоевої, М. Самохіної, М. Слободяника, А. Чачко.

Серед науковців, які звертаються до вивчення окремих аспектів соціокультурної діяльності бібліотек, варто назвати А. Соколова, В. Скнар, Т. Кисельову, Ю. Красільнікова, А. Ковальчук, Н. Шарковську, В. Рябкова та ін.

Доволі детальний огляд історіографії питання вміщено в методичних рекомендаціях «Публічні бібліотеки України в соціокультурному просторі регіону», підготовлених методично-бібліографічним відділом Хорольської центральної районної бібліотеки [4].

Чимало публікацій українських бібліотекознавців, присвячених проблемі інформатизації сільських бібліотек, з'явилося на сторінках професійних періодичних видань «Бібліотечний вісник», «Бібліотечна планета»,

«Вісник Книжкової палати України», «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» та ін. (В. Бейліс, З. Димарчук, Н. Розколупа, С. Кравченко, І. Радченко).

Важливість сільських бібліотек для місцевих громад підтверджується результатами соціологічних досліджень, проведених Національною парламентською бібліотекою України (НПБУ) та обласними універсальними науковими бібліотеками (ОУНБ). Зокрема, перспективні напрями розвитку бібліотечно-інформаційного ресурсу сільської місцевості узагальнені у дослідженнях НПБУ «Публічні бібліотеки України в контексті соціокультурного розвитку регіону» й «Сільська бібліотека на мапі України» (2007–2008 рр.). Вони засвідчили, що бібліотеки користуються найбільшою популярністю в сільського населення серед існуючих закладів культури. Так, за результатами дослідження «Сільська бібліотека на мапі України» 83% респондентів відзначають, що основним місцем проведення дозвілля є бібліотека; 90% – готові захищати бібліотеки в разі їхнього закриття. Щороку послугами сільських книгозбірень для навчання, відпочинку, самоосвіти, отримання інформації користується в середньому 51% сільських жителів (близько 7,5 млн осіб), серед яких більше чверті – діти до 14 років [5]. У рамках зазначених досліджень вивчався також стан інформатизації сільських бібліотек, який було визнано незадовільним і невідповідним сучасним вимогам.

Результати та висновки дослідження «Сільська бібліотека на мапі України» використано для розроблення плану заходів з розвитку бібліотечної справи, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2009 р. № 1226-р. На його виконання наказом Міністерства культури України від 27.03.2012 р. № 260 затверджено План заходів на 2012–2015 рр. щодо зміцнення матеріально-технічної бази бібліотек, створення умов для збереження Державного бібліотечного фонду, запобігання скороченню чисельності бібліотек, особливо в сільській місцевості [6].

З метою визначення стратегії розвитку сільських книгозбірень проводилися регіональні дослідження. Так, Львівська ОУНБ здійснила дослідження «Сільська бібліотека в соціокультурному середовищі регіону»; Запорізька ОУНБ ім. О. М. Горького – «Стан та перспективи розвитку мережі сільських бібліотек регіону»; Луганська ОУНБ ім. О. Горького – контент-аналіз в рамках регіонального дослідження «Сільська бібліотека на користь місцевої громади»; Хмельницька ОУНБ ім. М. Островського –

«Сільська бібліотека: сучасний стан» (моніторинг) та експрес-опитування «Якою бути сучасній бібліотеці» (2008–2009 рр.). Соціокультурній діяльності бібліотек в умовах кримського села було присвячено анкетування учасників Першого форуму сільських бібліотекарів, проведене Кримською РУНБ ім. І. Я. Франка 22–23 квітня 2008 р. [7].

Місце сільських бібліотек у системі забезпечення запитів і потреб населення визначалося в процесі вивчення думки користувачів Кіровоградською ОУНБ ім. Д. Чижевського (2010 р.). Взаємовідносини сільських бібліотек із місцевою владою узагальнені в роботі «Бібліотека очима місцевої влади» (Луганська ОУНБ ім. О. Горького). Хмельницькою ОУНБ досліджені соціальна роль і значимість сільських бібліотек (2011 р.) [7].

У 2012 р. усі ОУНБ взяли участь у загальнодержавному дослідженні «Вивчення стану забезпечення сільського населення України публічними бібліотеками», проведеному Парламентською бібліотекою України. За його результатами встановлено скорочення мережі сільських бібліотек, збільшення частки населення, неохопленого жодними формами бібліотечного обслуговування, випадки нерациональної організації бібліотечного обслуговування, погіршення якості нестационарних форм обслуговування, незадовільний стан поповнення фондів у більшості бібліотек, перевантаження фондів застарілою літературою, погіршення фізичного стану бібліотечних приміщень.

Заключною частиною наукових досліджень НПБУ у 2012–2014 рр. став моніторинг «Паспортизація бібліотек». При паспортизації певну увагу було приділено аналізу використання нестационарних форм обслуговування населення, оскільки в окремих регіонах відстань до найближчої бібліотеки значно вища від середньостатистичної (понад 5 км). Нестационарними формами бібліотечного обслуговування охоплено 1 тис. 804 населені пункти, з яких 1 тис. 748 розміщуються в сільській місцевості. Моніторинг функціонування нестационарних форм бібліотечного обслуговування населення Закарпатської області провела ОУНБ ім. Ф. Потушняка [7].

Вивчення потреб сільських мешканців, проведені у 2011–2013 рр. Українською бібліотечною асоціацією в 10 областях у рамках громадських обговорень «Бібліотека – центр громади», вказує на необхідність розвитку бібліотечних сервісів на основі сучасних інформаційних технологій з використанням широких інформаційно-освітніх і комунікаційних можливостей мережі Інтернет, поповнення фондів бібліотек новими

періодичними виданнями. На цьому наголосили понад 80% опитаних користувачів бібліотек [8].

Актуальні питання розроблення нової моделі сільської бібліотеки обговорювалися також на багатьох бібліотечних форумах, науково-практичних конференціях, круглих столах, регіональних ярмарках бібліотечних проєктів, майстер-класах тощо. За висновками першого форуму сільських бібліотекарів (червень 2008 р., м. Миколаїв) модель обслуговування користувачів обирає місцева громада, залежно від її інформаційних потреб: бібліотека може працювати як муніципальний інформаційний центр, центр правової інформації, довідкова установа. Крім того, вона виконує роль центру доступу до Інтернету, підтримки системної освіти або самоосвіти, комп'ютерної грамотності, міжособистісного спілкування, дозвілля, відродження та зберігання народної культури, підтримки незахищених верств населення, сім'ї, молоді тощо [3].

Критичне відставання бібліотек сільської місцевості в комп'ютеризації та застосуванні нових інформаційних технологій розглядалося на районному семінарі бібліотечних працівників, організованому методико-бібліографічним відділом Рахівської ЦРБ на базі Білинської бібліотеки-філії, на тему «Сільська бібліотека в умовах соціальних і економічних перетворень» (29 травня 2014 р.) [9].

Шляхи реформування публічних, зокрема, малих (сільських) бібліотек країни, підвищення ролі бібліотекаря як посередника між книгою (інформацією) та користувачем обговорювалися на VIII Всеукраїнській бібліотечній конференції 23–24 квітня 2015 р. у Києві на базі Парламентської бібліотеки [10].

Про гостру потребу виживання сільських бібліотек в умовах пропонуваної владою децентралізації йшлося під час дебатів на тему «Децентралізація в Україні – виклики для закладів культури» (червень 2015 р., м. Львів), яку ініціювала громадська організація «Європейський діалог», що активно працює з районами Львівщини над формуванням економічно спроможних об'єднаних громад. На відміну від освіти й медицини, які отримують державну субвенцію, сфера культури фінансується з місцевих бюджетів. Утримувати таку мережу за кошти, що будуть у розпорядженні місцевих громад після децентралізації, складно. Тому, на переконання учасників обговорення, багато закладів культури, насамперед бібліотек у сільській місцевості, буде «оптимізовано» або й взагалі закрито. Учасники львівських дебатів закидали органам центральної влади,

зокрема Міністерству культури, відсутність зваженої державної політики в цій сфері, особливо в умовах інформаційної війни, коли виховання духовності та патріотизму мало б бути пріоритетним питанням. Крім того, висловлювалися гострі думки про необхідність створення умов для меценатства за відсутності державної підтримки сільських бібліотек [11].

Матеріали всіх згаданих досліджень і заходів констатують, що в соціокультурній інфраструктурі сучасного села бібліотека посідає особливе місце. Але, незважаючи на важливу місію, сільські бібліотеки сьогодні змушені працювати над моделлю виживання, а не над моделлю розвитку.

На думку голови Комітету Верховної Ради з питань культури й духовності В. Яворівського, висловлену на комітетських слуханнях 18 травня 2011 р., єдиною можливістю для бібліотек у селах вижити в умовах економічних і соціальних проблем є комп'ютеризація бібліотечної мережі. Здійснити її можливо тільки спільними зусиллями держави, органів місцевого самоврядування та бізнес-структур, наголосив тодішній заступник Голови ВР М. Томенко [12]. За словами учасників слухань, розвиток сільської бібліотеки неможливий без порозуміння, союзу та співпраці бібліотек, влади і громади. Необхідне планомірне гарантоване бюджетне фінансування закладів на державному рівні хоча б на основі мінімальних нормативів на утримання бібліотек, їхнє комплектування, матеріально-технічне забезпечення, підвищення зарплати бібліотекарів, оскільки в жодній країні соціально-культурна інфраструктура села не є прибутковою, тому її дотують з держбюджету. Зароблені бібліотеками кошти можуть бути лише додатком до державних витрат. Кардинальний крок уперед сільська бібліотека зробить лише тоді, коли держава розпочне відродження українського села, адже воно є базисом, а бібліотека – надбудовою.

Між тим, у сільській місцевості існують значні труднощі для здійснення сучасно вибудованої та інформаційно насиченої бібліотечної роботи з обслуговування місцевих жителів. Оскільки найважливішою умовою трансформації діяльності сільської бібліотеки є її комп'ютеризація, яка дасть змогу значно підвищити ефективність роботи, поповнити інформаційні ресурси бібліотеки й підвищити рівень обслуговування різних верств населення, у селах необхідно створити відповідні умови для розвитку сучасних інформаційних і просвітницьких центрів. На цьому наголосив віце-прем'єр-міністр В. Кириленко, презентуючи Стратегію розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 р. «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України» (23 березня 2016 р.) [1].

До розроблення документа долучалося не лише Міністерство культури, а й значна кількість провідних бібліотечних організацій різних спрямувань і форм власності, безпосередню участь у розробці брала УБА. Стратегія була адаптована на численних нарадах. Зокрема, вона опрацьовувалася на VI Львівському бібліотечному форумі «Бібліотек@ – стратегія розвитку», який відбувся 8–12 вересня 2015 р. у рамках XXII Міжнародного книжкового «Форуму видавців у Львові». Як зазначив В. Кириленко, це рамковий документ, який для реалізації потребує деяких законодавчих змін і великої кількості розпоряджень і постанов Кабінету Міністрів.

Знаковим є поступове розширення бібліотеками своїх функцій відповідно до викликів сьогодення. Працюючи в доволі скрутному становищі, бібліотеки набагато більше приділяють уваги соціокультурній роботі, тобто бібліотека дедалі більше стає місцем спілкування й організації змістовного дозвілля. Незважаючи на труднощі, на базі багатьох сільських бібліотек працюють клуби за інтересами, відбуваються вечори, реалізуються проекти літнього читання для дітей. Поступово відбувається еволюція соціальної ролі бібліотеки, її функції розширюються та виходять за межі суто традиційної бібліотечної роботи. Фахівці зазначають, що більшість бібліотек поступово переходить від роботи у «форматі книгосховища» до «формату інформаційно-культурного центру для громади».

За умов обмеженості бюджетного фінансування інформатизація сільських бібліотек в Україні здійснюється завдяки активній участі в міжнародних інформаційних програмах, зокрема в програмі комп'ютеризації бібліотек за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» (<http://irf.ua>); проєкті «Інтернет для читачів публічних бібліотек» (LEAP); міжнародній програмі «Бібліоміст» (<http://www.bibliomist.org/ua>), яку започаткувала Рада міжнародних наукових досліджень і обмінів (IREX), проєкті Фонду «Монсанто» «Бібліотека – громада: відкритий простір».

Так, масштабний проєкт «Бібліоміст», що фінансується Фондом Білла й Мелінди Гейтс у рамках програми «Глобальні бібліотеки», здійснюється в Україні з 2009 р. [13]. «Бібліоміст» співпрацює з УБА, центральними й місцевими органами влади та бібліотеками на всій території України, щоб допомогти бібліотекам ефективніше задовольняти потреби місцевих громад.

Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) і програмою «Бібліоміст» з листопада 2010 р. по листопад 2013 р. оголошено та проведено п'ять раундів конкурсу проєкту «Організація нових бібліотечних

послуг з використанням вільного доступу до Інтернету», мета якого полягає в підтримці ініціативних публічних бібліотек у впровадженні на їхній базі нових бібліотечних послуг для користувачів з використанням вільного доступу до Інтернету. Доставка та встановлення обладнання в кожній бібліотеці, а також інсталяція програмного забезпечення координувалися та оплачувалися програмою «Бібліоміст».

Протягом п'яти років в 1 тис. 815 публічних бібліотеках, які перемогли в конкурсах, відкрито оснащені комп'ютерами інтернет-центри (не менше п'яти ПК з безкоштовним доступом до Мережі). Відзначимо, що 976 (62%) бібліотек, які є учасниками проекту, розташовуються в селах і селищах міського типу та успішно допомагають людям вирішувати життєві питання. У рамках цього проекту в кожній області на базі ОУНБ організовані та успішно функціонують тренінгові центри для бібліотечних працівників регіону [14].

Наприклад, переможцями I–V раундів конкурсу «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернет» стали 86 бібліотек Полтавської області (з 20 районів і міст області), у тому числі 49 у сільській місцевості. Завдяки проекту бібліотеки отримали 287 комп'ютерів з ліцензійним програмним забезпеченням, у тому числі 140 в сільській місцевості.

У рамках програми «Бібліоміст» на базі Полтавської ОУНБ ім. І. П. Котляревського створено Регіональний тренінговий центр для навчання бібліотекарів Полтавщини та відвідувачів бібліотек користуватися комп'ютерами, Інтернетом і можливостями інформаційних технологій. Навчання в центрі проводилося фахівцями Полтавської ОУНБ у співпраці з «Бібліомостом» за спеціальною програмою, розробленою УБА. З липня 2010 р. по червень 2014 р. для бібліотекарів області проведено 103 тренінги із залученням 794 осіб. Темі тренінгів різноманітні: «Основи комп'ютерної грамотності. Основи роботи в Інтернеті», «Інформація органів влади для громадян у бібліотеці: пошук, доступ», «Інновації в бібліотеці. Нові бібліотечні послуги для користувачів», «Упровадження нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету», «Зв'язки із засобами масової інформації та основи піару для публічних бібліотек» тощо [14].

На реалізацію соціального проекту УБА «Бібліотека – громада: відкритий простір», загальною метою якого є створення сучасних центрів суспільної активності заради розвитку місцевих громад, Фонд «Монсанта»

виділив 1,8 млн грн. Проект спрямовано на перетворення 25 сільських бібліотек на сучасні інформаційні центри (у Вінницькій області – сім, Житомирській – п'ять, Рівненській – чотири, Полтавській – чотири, Черкаській – п'ять) [15].

Як зазначив керівник відділу з корпоративних питань і зв'язків з громадськістю компанії «Монсанта Україна» В. Федьчук, реалізація проекту допоможе відкрити світ знань і можливостей багатьом мешканцям сільської місцевості, що має сприяти культурному, соціальному та економічному розвитку громад [16]. З листопада 2014 р. бібліотеки-переможці проекту обладнано комп'ютерною та офісною технікою (два комп'ютери, принтер/сканер/копір, веб-камера, аудіогарнітура). Вони перетворилися на сучасні інформаційні центри.

У січні 2015 р. кожна з 25 сільських бібліотек отримала комплект із 52 книг (сільськогосподарська, економічна, довідкова, художня й дитяча література), 13 друкованих і 14 електронних періодичних видань, що дало можливість істотно покращити інформаційно-бібліотечне обслуговування. Як приклад, нові надходження книг до цих бібліотек у 2014 р. становили в середньому від 10 до 30 книг, а друкованих періодичних видань – від 8 до 15 назв. Доступ до електронної періодики є абсолютно новим сервісом не лише для цих сільських, але й для районних бібліотек [8].

Тепер у цих бібліотеках громада може отримати такі сучасні послуги, як безкоштовний Інтернет (доступ до важливих ресурсів та інформації); інтерактивне навчання (інформація та підготовка до вступу у ВНЗ України, навчання й самоосвіта); розвиток бізнесу та сільського господарства (інформація про інновації й розробки); онлайн-платежі (купівля квитків, банківські операції, замовлення товарів через Інтернет); хобі та дозвілля (участь у конкурсах і майстер-класах, ігри та соціальні мережі); скайп-зв'язок (безкоштовне спілкування з рідними й близькими в режимі онлайн), послуги з працевлаштування тощо.

За проектом бібліотекарі-переможці пройшли спеціалізоване навчання в Головному тренінговому центрі для бібліотекарів у Києві (грудень 2014 р., травень 2015 р.), під час якого вдосконалили навички користування комп'ютерною технікою, ефективного використання інформаційних ресурсів і сервісів Інтернету, надання нових послуг фермерам і працівникам сільського господарства, ділилися набутим досвідом і досягненнями, навчилися створювати, наповнювати й підтримувати сайт (блог) бібліотеки, ознайомилися з програмними засобами та методичними

вимогами щодо створення мультимедійних презентацій та їхнім використанням у бібліотечній роботі.

З 1 січня по 29 лютого 2016 р. тривав черговий раунд прийому пропозицій соціальних проектів для сільських громад від громадських організацій, оголошений Фондом «Монсанто». В Україні фонд приймав пропозиції проектів для надання грантів за такими напрямками: 1) надання базової освітньої підтримки, спрямованої на покращення освіти в сільських громадах, у тому числі за рахунок підтримки шкіл, бібліотек, наукових центрів, навчальних програм для фермерів і академічних програм, які збагачують чи доповнюють шкільні програми; 2) забезпечення критичних потреб громад за рахунок розвитку продовольчої безпеки, санітарії, доступу до чистої води, громадської безпеки й різноманітних інших місцевих потреб [16].

Бібліотеки – учасниці проекту періодично обмінюються досвідом роботи в різних напрямках, проводячи виїзні семінари й майстер-класи в сільських бібліотеках. Такий досвід дуже важливий для активізації власної діяльності, адже дає можливість втілювати нове у свою роботу.

Кращий досвід реалізації проекту продемонстровано на Форумі «Бібліотека – громада: відкритий простір», організованому УБА в Національній парламентській бібліотеці України 17–18 серпня 2015 р. У форумі взяли участь представники УБА, Міністерства культури, Фонду «Монсанто», Ресурсного центру «Гурт», а також 10 бібліотекарів-переможців разом із представниками своїх громад – сільськими головами, фермерами, начальниками відділів культури, працівниками районних ЦБС.

На сьогодні УБА повністю виконала проект, обладнавши комп'ютерною технікою сільські бібліотеки на суму понад 1 млн грн і поповнивши їхні фонди інформаційними ресурсами на 320 тис. грн (книги, друкована та електронна періодика). Модернізовані заклади надають населенню важливі послуги – від навчання користуватися комп'ютером та Інтернетом, доступу до е-урядування й адміністративних послуг до інформаційної підтримки малого бізнесу та фермерських господарств.

Завдяки інформаційним технологіям сучасні бібліотеки долають цифрову нерівність в умовах, коли лише 42% сільського населення країни мають постійний доступ до мережі Інтернет [17].

Участь сільських бібліотек у діяльності Мережі пунктів доступу до офіційної інформації дає можливість інформувати членів громади про законодавчі акти, постанови й рішення місцевої влади, надавати відомості

щодо діяльності державних установ, політичних партій, громадських організацій, розвиток місцевої громади.

Цікавою ініціативою бібліотеки с. Біла Чортківського району Тернопільської області стало зближення влади та громади завдяки можливостям бібліотеки. Першим кроком стало створення сайту Білівської сільської ради, де висвітлюються всі події й новини села (розпорядок роботи служб сільради, контакти службовців і депутатів, оголошення про комунальні послуги, адміністративні нововведення, громадські ініціативи). Крім актуальної інформації, на сайті можна ознайомитися із сучасним і минулим села, а також підтримувати зв'язок із сільською радою, відправляти електронні письмові звернення тощо.

У бібліотеках активно використовують послуги електронного урядування, найпопулярніші з яких поповнення мобільного телефону через банківську картку, оплата комунальних платежів, резервування та купівля залізничних і авіаквитків, товарів через інтернет-магазини [18].

Гарною можливістю згуртувати людей навколо бібліотеки є створення й успішне ведення сайту (блогу), адже для наповнення його новою, актуальною інформацією можна залучати активістів громади, які вміють і бажають писати про культурне життя села й участь у ньому саме бібліотеки. Крім того, бібліотеки стають місцем психологічної допомоги, допомагають у пошуках роботи, особливо в умовах війни. Навіть на окупованих територіях бібліотеки намагаються надавати посильну допомогу громадянам. Українські бібліотеки, у тому числі й сільські, лише за жовтень 2014 р. оперативно відреагували на 16 тис. 625 звернень вимушено переміщених осіб (допомога в отриманні документів, перереєстрації для отримання соціальних виплат, пошуку роботи, житла, інформації про вибори та виборчий процес тощо).

У бібліотеках Яворівщини (Львівська область) запрацювали центри комунікації і толерантності, де людей навчають допомагати бійцям АТО «повертатися» в громаду після військової служби на Донбасі.

У бібліотеках створюються групи психологічної підтримки також і для дітей. Так, у с. Лиман Татарбунарського району на базі сільської бібліотеки створено пункт психологічної підтримки для молоді «Територія довіри», де кожен може вільно поспілкуватися та знайти інформацію на будь-яку тему [19].

Протягом останнього десятиріччя економічна скрута змусила десятки тисяч мешканців Західної України шукати роботу у Європі. Крім численних

труднощів з легалізацією та в повсякденному житті за кордоном, заробітчани часто почуваються відірваними від родичів. Представники с. Доброгостів на Львівщині вирішили подолати ці проблеми за допомогою проекту об'єднання заробітчани і їхніх сімей через бібліотеку. Тепер у бібліотеці щомісяця відбувається не менше 50 скайп-дзвінків, адже за кордоном працюють близько 300 мешканців сіл Доброгостів і Бистрий, що становить 10% їхнього населення.

Крім того, бібліотека уклала угоду про співпрацю із Всеукраїнським благодійним фондом «Запорука», який координує мережу інформаційних центрів для заробітчани в Україні та Італії. Фонд організовує заходи, присвячені актуальним питанням (перегляд документальних фільмів про ризики нелегальної міграції, семінари про пенсійне забезпечення в Україні, використання веб-ресурсів для захисту своїх прав, консультації з європейського законодавства тощо).

Доброгостівські бібліотекарі також організовують заходи для членів родин заробітчани. Відвідувачі мають нагоду за круглим столом обговорити свої турботи, а діти й підлітки можуть поспілкуватися з психологом і священником та отримати пораду [20].

Наприклад, бібліотека с. Забужжя Сокальської РЦБС Львівської області для реалізації свого проекту для сімей заробітчани «Промінь надії» залучилася підтримкою та допомогою численних професійних партнерів – сертифікованих тренерів-волонтерів, які пройшли навчання в рамках проекту «Рука допомоги» за сприяння Сканфонду, мережі нідерландських благодійних фондів для Центральної та Східної Європи, МБФ «Фонд розвитку Карпатського єврорегіону», представників Народного дому, психологів, священника місцевої церкви й підприємців [21].

Зосередившись на найважливіших інформаційних потребах громади, бібліотека визначила одним з пріоритетних напрямів роботи надання інформаційно-консультативної допомоги конкретним групам громадян села, особливо молоді, людям похилого віку, безробітним і малозабезпеченим. До проблем, що розв'язуються у селі, належать соціальний захист населення, допомога ветеранам, пенсіонерам, самотнім людям. Для них створюються теки-накопичувачі «Соціальна допомога», «Пільги», «Майбутньому пенсіонеру», у яких збираються нові законодавчі документи з пенсійного реформування. Рубрика «Фонд соціального захисту інформує» знайомить мешканців села зі змінами в соціальній сфері, пільговим забезпеченням різних груп населення. Користується

попитом інформація, акумульована в рубриці «Новини Служби зайнятості», з якої відвідувачі дізнаються про вакантні місця на підприємствах, в організаціях області, району.

Сільська бібліотека перетворилася в надійного помічника в освітій самоосвіті, надає цілеспрямовану допомогу вчителям у підготовці уроків, а учням і студентам в опануванні навчального матеріалу. Крім того, останні роки бібліотека стала центром реєстрації для проходження зовнішнього незалежного оцінювання та подальшого вступу до ВНЗ.

Активно співпрацює сільська бібліотека і з місцевими підприємцями та фермерами, надаючи інформацію про нові методи обробки землі, сорти культур, види добрив, утримання бджіл, розведення свиней, вирощування плодового саду, ринки збуту продукції тощо. Для таких користувачів організуються інформаційні стенди, тематичні полицьки, створюються бази даних, зокрема рекомендаційний список агропорталів, картотека «Для фермерів і фермерських господарств: послуги і надії» тощо. За словами голови Закарпатської асоціації фермерів і приватних землевласників Ю. Пелешкей, від обізнаності в сучасних технологіях, законодавстві, ринках збуту залежить успіх справи [22].

На базі мережі сільських бібліотек Миколаївщини реалізується пілотний проект бізнес-розвитку плодоовочівництва, що функціонує за сприяння Міністерства закордонних справ, торгівлі й розвитку Канади та протягом наступних семи років працюватиме в південних областях України – Миколаївській, Одеській, Херсонській і Запорізькій (для 44 тис. дрібних та середніх фермерів і власників особистих підсобних господарств з вирощування й збуту плодоовочевої продукції). За словами заступника керівника Українського проекту бізнес-розвитку плодоовочівництва В. Тернівського під час круглого столу на тему: «Аналіз та поширення досвіду співпраці Українського проекту бізнес-розвитку плодоовочівництва з бібліотеками як центрами розвитку сільських громад» (23 лютого 2016 р.), для інформування сільського населення про цілі та завдання проекту прийнято рішення використовувати мережу бібліотек. Районні й сільські бібліотеки Миколаївщини активно допомагають Українському проекту бізнес-розвитку плодоовочівництва доносити інформацію про нього до кожного домогосподарства. Значним поштовхом для залучення учасників проекту став конкурс для бібліотек «Допоможи своєму односельцю стати учасником Українського проекту бізнес-розвитку плодоовочівництва». За його результатами кількість учасників проекту

збільшилася зі 100 осіб у жовтні 2015 р. до більше ніж 2 тис. у січні 2016 р. Переможцями конкурсу, нагородженими комп'ютерною технікою, стали Братська ЦРБ і Мирнівська сільська бібліотека-філія Жовтневої ЦБС. Переможцями конкурсу за найкращі інформаційні продукти стали Новогригорівська сільська бібліотека-філія Арбузинської ЦБС і Врадівська ЦРБ [23].

Таким чином, сільські бібліотеки в Україні перетворюються на інформаційний центр для місцевих громад, пропонуючи поряд з традиційними інноваційні бібліотечні послуги з поширення просвітницьких, культурно-освітніх, галузевих та інших знань. Вони стають осередками взаємодії з органами центральної та місцевої влади, трансформуються в центри духовного спілкування й обміну думками (особливо для пенсіонерів, людей з обмеженими можливостями, безробітних громадян та інших категорій), місця спілкування через скайп-мережу з рідними чи друзями, джерелом новин рідного краю, країни, світу тощо.

Трансформація бібліотек у селах може стати початком змін у соціальній, культурній, освітній сферах села, підвищення добробуту сільських жителів, який напряму залежить від рівня їхньої поінформованості.

Література

1. В'ячеслав Кириленко презентував на уряді Стратегію розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України» [Електронний ресурс] // Міністерство культури України : веб-сайт. – 2016. – 23.03. – Режим доступу: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?jsessionid=7FD5F4D202-694E38A7F369C4B5E815F9.app2?art_id=245072235&cat_id=244913751. – Дата доступу: 23.03.2016. – Назва з екрана.

2. Несін В. П. Комунікаційні моделі сільської бібліотеки в умовах інформатизації суспільства [Електронний ресурс] / В. П. Несін // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – 2013. – Вип. 41. – С. 173–180. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2013_41_23. – Назва з екрана.

3. Богза Н. Модель сільської бібліотеки: професійне бачення [Електронний ресурс] / Н. Богза // Бібл. планета. – 2008. – № 3. – С. 18–21. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bp_2008_3_9. – Назва з екрана.

4. Методичні рекомендації. Діяльність публічних бібліотек як соціокультурних центрів [Електронний ресурс] // Хорольська центральна районна бібліотека : веб-сайт. – Режим доступу: <http://khorol-crb.edu.po>

ltava.ua/bibliotechnomu_fahivcyu/metodichna_skarbnichka/. – Дата доступу: 26.03.2016. – Назва з екрана.

5. Сільська бібліотека на мапі України. Інформація за результатами дослідження // Бібліотечному фахівцю : веб-сайт. – Режим доступу: <http://profy.nplu.org/articles.php?lng=uk&pg=71>. – Дата доступу: 14.01.2016. – Назва з екрана.

6. Про затвердження Плану заходів на 2012–2015 роки щодо зміцнення матеріально-технічної бази бібліотек, створення умов для збереження Державного бібліотечного фонду, запобігання скороченню чисельності бібліотек, особливо у сільській місцевості : Наказ Міністерства культури України від 27.03.2012 р. № 260 [Електронний ресурс] // Офіц. сайт Комітету з питань культури і духовності Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://mincilt.kmu.gov.ua>. – Назва з екрана.

7. Дослідницька діяльність ОУНБ [Електронний ресурс] // Бібліотечному фахівцю : веб-сайт. – Режим доступу: <http://profy.nplu.org/articles.php?lng=uk&pg=201>. – Дата доступу: 26.04.2016. – Назва з екрана.

8. Бібліотека – громада: відкритий простір [Електронний ресурс] // Форум «Найкращі соціальні проекти України». – Режим доступу: <http://forum.o2.ua/ua/projects/24>. – Дата доступу: 26.12.2015. – Назва з екрана.

9. Районний семінар бібліотечних працівників «Сільська бібліотека в умовах соціальних і економічних перетворень» (Білин-2014) [Електронний ресурс] // Блог Рахівської центральної районної бібліотеки. – Режим доступу: <http://rakhivcrrb.blogspot.com/2014/05/2014.html>. – Дата доступу: 30.05.2015. – Назва з екрана.

10. Форум бібліотекарів України [Електронний ресурс] // Львівська обласна універсальна наукова бібліотека : веб-сайт. – Режим доступу: <http://lounb.org.ua/index.php/2010-12-13-13-53-17/events/497-forum>. – Дата доступу: 30.04.2015. – Назва з екрана.

11. Коник А. Децентралізація в Україні – виклики для закладів культури [Електронний ресурс] / А. Коник // Перше.Інфо : веб-сайт. – Режим доступу: <http://pershe.info/suspilstvo/biblio-debaty.html>. – Дата доступу: 10.02.2016. – Назва з екрана.

12. Дубровін С. Сільська бібліотека: останні барикади? [Електронний ресурс] / С. Дубровін // Віче. – 2011. – № 15. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2660>. – Назва з екрана.

13. Вилегжаніна Т. Публічні бібліотеки в культурно-освітньому просторі України / Т. Вилегжаніна // Бібл. планета. – 2013. – № 3. – С. 4–6.

14. Про реалізацію програми «Бібліоміст» на Полтавщині: успіхи, проблеми, перспективи (станом на 1.01.2015) [Електронний ресурс] // Полтавщина : офіц. сайт управління культури Полтавської облдержадміністрації. – Режим доступу: <http://www.poltavaculture.gov.ua/43-proekti/bibliomist/694-pro-realizatsiyu-programi-bibliomist-na-poltavshchini-uspikhi-problemi-perspektivi-stanom-na-01-01-2015.html>. – Дата доступу: 26.02.2015. – Назва з екрана.

15. 25 сільських бібліотек перетворились на сучасні інформаційні центри [Електронний ресурс] // Книгобачення. – Режим доступу: <http://knyhobachennia.com/?category=1&article=2014>. – Дата доступу: 2.03.2015. – Назва з екрана.

16. Сільські громади можуть отримати грантові кошти на соціальні проекти [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво Житомирської обласної державної адміністрації. – Режим доступу: <http://oda.zt.gov.ua/silski-gromadi-mozhut-otrimati-grantovi-koshti-na-soczialni-proekti.html>. – Дата доступу: 13.01.2016. – Назва з екрана.

17. Форум «Бібліотека – громада: відкритий простір»: підводимо підсумки проекту [Електронний ресурс] // Українська бібліотечна асоціація. – Режим доступу: <http://ula.org.ua/ua/news/3185-forum-bibliotek-a-hromada-vidkrytyi-prostir-pidvodimo-pidsumky-proektu>. – Дата доступу: 19.08.2015. – Назва з екрана.

18. Сільський голова на Тернопільщині бере Інтернет на службу громаді [Електронний ресурс] // Бібліоміст. – Режим доступу: <http://bibliomist.org.ua/uspikhi-bibliotek/pidtrimka-organiv-vladi/656-silskyi-holova-na-ternopilshchyni-bere-internet-na-sluzhbu-hromadi>. – Дата доступу: 22.01.2013. – Назва з екрана.

19. Бібліотеки Одеської області стають пунктами психологічної та соціальної підтримки для своїх громад [Електронний ресурс] // Українська бібліотечна асоціація. – Режим доступу: <http://ula.org.ua/bibliomist/uspikhi-bibliotek/inshe/91-biblioteki-odeskoji-oblasti-stayut-punktami-psihologichnoji-ta-sotsialnoji-pidtrimki-dlya-svojjkh-gromad>. – Дата доступу: 19.01.2016. – Назва з екрана.

20. Скайп-центр для заробітчан та їхніх рідних на Львівщині [Електронний ресурс] // Бібліоміст. – Режим доступу: <http://bibliomist.org.ua/uspikhi-bibliotek/mistsevi-gromadi-ta-informatsijni-tehnologiji/643-skaip-tsentr-dlia-zarobitchan-ta-ikhnikh-rideykh-na-lvivshchyni>. – Дата доступу: 22.01.2016. – Назва з екрана.

21. Переможці 10 раунду конкурсу проєктів співпраці бібліотек з місцевими громадами [Електронний ресурс] // Бібліоміст. – Режим доступу: <http://www.bibliomist.org/ua/about-bibl/novini/675-peremozhtsi-10-raundu-konkursu-proektiv-spivpratsi-bibliotek-z-mistsevimi-gromadami>. – Дата доступу: 16.02.2016. – Назва з екрана.

22. Чи зможе прожити фермер без сільської бібліотеки? [Електронний ресурс] // Бібліоміст. – Режим доступу: <http://bibliomist.org/ua/uspikhi-bibliotek/mistsevi-gromadi-ta-informatsijni-tehnologiji/694-chy-zmozhe-prozhyty-fermer-bez-silskoi-biblioteku>. – Дата доступу: 18.02.2016. – Назва з екрана.

23. На Миколаївщині реалізується пілотний проєкт бізнес-розвитку плодовоовочівництва на базі мережі бібліотек [Електронний ресурс] // Новоодеська районна державна адміністрація. – Режим доступу: <http://novaodesa.mk.gov.ua/ua/news/?id=25169>. – Дата доступу: 23.02.2016. – Назва з екрана.

References

1. Viacheslav Kyrylenko prezentuvav na Uriadi Stratehiiu rozvytku bibliotechnoi spravy v Ukraini do 2025 roku «Iakisni zminy bibliotek zadlia zabezpechennia staloho rozvytku Ukrainy» [Vyacheslav Kyrylenko presented to Government Strategy of librarianship in Ukraine 2025 «Qualitative changes in libraries to ensure sustainable development of Ukraine»]. (2016.03.23). Retrieved from http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article:jsessionid=7FD5F4D202694E38A7F369C4B5E815F9.app2?art_id=245072235&cat_id=244913751 [in Ukrainian].

2. Negin, V. P. (2013). Komunikatsiini modeli silskoi biblioteki v umovakh informatyzatsii suspilstva [Communicative models of village library in terms of the informatization of society]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury – Bulletin of the Kharkiv State Academy of Culture*, issue 41, pp. 173–180. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2013_41_23 [in Ukrainian].

3. Bohza, N. (2008). Model silskoi biblioteki: profesiine bachennia. [The model of the village library: professional vision]. *Bibliotechna planeta – Library Planet*, no. 3, pp. 18–21. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bp_2008_3_9 [in Ukrainian].

4. Metodychni rekomendatsii. Diialnist publichnykh bibliotek yak sotsio-kulturnykh tsentriv [Guidelines. Activities of public libraries as the social and

cultural centers]. *Khorolska tsentralna raionna biblioteka – Khorol Central Regional Library*. Retrieved from http://khorol-crb.edu.poltava.ua/bibliotechnomu_fahivcyu/metodichna_skarbnichka [in Ukrainian].

5. Silska biblioteka na mapi Ukrainy. Informatsiia za rezultatamy doslidzhennia [Village library on the map of Ukraine. Information according to a study]. *Bibliotechnomu fakhivtsiu – Library Professionals*. Retrieved from <http://profy.nplu.org/articles.php?lng=uk&pg=71> [in Ukrainian].

6. Pro zatverdzhennia Planu zakhodiv na 2012–2015 roky shchodo zmitsnennia materialno-tekhnichnoi bazy bibliotek, stvorennia umov dlia zberezhennia Derzhavnoho bibliotechnoho fondu, zapobihannia skorochenniu chyselnosti bibliotek, osoblyvo u silskii mistsevosti: Nakaz Ministerstva kultury Ukrainy vid 27.03.2012 r. № 260 [On approval the Plan of measures for 2012–2015 to strengthen the material base of the libraries, creating conditions for preserving the State library fund, preventing reduce the number of libraries, especially in rural areas: Order of the Ministry of Culture of Ukraine of 27.03.2012 № 260]. *Komitet z pytan kultury i dukhovnosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – The Committee on Culture and Spirituality of Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from <http://mincilt.kmu.gov.ua> [in Ukrainian].

7. Doslidnytska diialnist OUNB [Research activities of RUSL]. *Bibliotechnomu fakhivtsiu – Library professionals*. Retrieved from <http://profy.nplu.org/articles.php?lng=uk&pg=201> [in Ukrainian].

8. Biblioteka – hromada: vidkrytyi prostir [Library – community: an outdoor space]. *Forum «Naikrashchi sotsialni proekty Ukrainy» – Forum «The Best social projects of Ukraine»*. Retrieved from <http://forum.o2.ua/ua/projects/24> [in Ukrainian].

9. Raionnyi seminar biblioteknykh pratsivnykiv «Silska biblioteka v umovakh sotsialnykh i ekonomichnykh peretvoren» (Bilyn-2014) [The regional seminar of librarians «Village Library in terms of social and economic transformation» (Bilyn 2014)]. *Rakhivska tsentralna raionna biblioteka – Rakhiv central regional Library*. Retrieved from <http://rakhivcrb.blogspot.com/2014/05/2014.html> [in Ukrainian].

10. Forum bibliotekariv Ukrainy [Forum of the librarians of Ukraine]. *Lvivska oblasna universalna naukova biblioteka – Lviv regional universal scientific library*. Retrieved from <http://lounb.org.ua/index.php/2010–12–13–13–53–17/events/497-forum> [in Ukrainian].

11. Konyk, A. (2016). Detsentralizatsiia v Ukraini – vyklyky dlia zakladiv kultury [Decentralization in Ukraine – the challenges for cultural institutions].

pershe.info. Retrieved from <http://pershe.info/suspilstvo/biblio-debaty.html> [in Ukrainian].

12. Dubrovin, S. (2011). Silska biblioteka: ostanni barykady? [Village Library: last barricades?]. *Viche – Chamber*, no. 15. Retrieved from <http://www.viche.info/journal/2660> [in Ukrainian].

13. Vylehzhnina, T. (2013). Publichni biblioteki v kulturno-osvitnomu prostori Ukrainy [Public libraries in cultural and educational space of Ukraine]. *Bibliotekna planeta – Library Planet*, no. 3, pp. 4–6 [in Ukrainian].

14. Pro realizatsiiu prohramy «Bibliomist» na Poltavshchyni: uspikhy, problemy, perspektyvy (stanom na 01.01.2015) [About implementation of the program «Bibliomist» in Poltava: progress, problems and prospects (as of 01/01/2015)]. *Upravlinnia kultury Poltavskoi oblderzhadministratsii – Department of Culture of Poltava Regional State Administration*. Retrieved from <http://www.poltavaculture.gov.ua/43-proekti/bibliomist/694-pro-realizatsiyu-programi-bibliomist-na-poltavshchyni-uspikhi-problemi-perspektivi-standom-na-01-01-2015.html> [in Ukrainian].

15. 25 silskykh bibliotek peretvorylys na suchasni informatsiini tsentry [25 village libraries turned into modern information centers]. *knyhobachennia.com*. Retrieved from <http://knyhobachennia.com/?category=1&article=2014> [in Ukrainian].

16. Silski hromady mozhut otrymaty hrantovi koshty na sotsialni proekty [Village communities can receive grant funds for social projects]. *Zhytomyrska oblasna derzhavna administratsiia – Zhytomyr Regional State Administration*. Retrieved from <http://oda.zt.gov.ua/silski-gromadi-mozhut-otrimati-grantovi-koshti-na-soczialni-proekti.html> [in Ukrainian].

17. Forum «Biblioteka – hromada: vidkrytyi prostir»: pidvodymo pidsumky proektu [Forum «Library – community: an outdoor space»: summarizes the results of project]. *Ukrainska bibliotekna asotsiatsiia – Ukrainian Library Association*. Retrieved from <http://ula.org.ua/ua/news/3185-forum-biblioteka-hromada-vidkrytyi-prostir-pidvodymo-pidsumky-proektu> [in Ukrainian].

18. Silskiy holova na Ternopilshchyni bere Internet na sluzhbu hromadi [Village head in Ternopil takes Internet on the service of the community]. *bibliomist.org*. Retrieved from <http://bibliomist.org/ua/uspikhi-bibliotek/pidtrimka-organiv-vladi/656-silskiy-holova-na-ternopilshchyni-bere-internet-na-sluzhbu-hromadi> [in Ukrainian].

19. Biblioteki Odeskoi oblasti staiut punktamy psykholohichnoi ta sotsialnoi pidtrymky dlia svoikh hromad [The Odessa region libraries are becoming

items of the psychological and social support to their communities]. *Ukrainska bibliotekna asotsiatsiia – Ukrainian Library Association*. Retrieved from <http://ula.org.ua/bibliomist/uspikhi-bibliotek/inshe/91-biblioteki-odeskoji-oblasti-stayut-punktami-psikhologichnoji-ta-sotsialnoji-pidtrimki-dlya-svojikh-gromad> [in Ukrainian].

20. Skaip-tsentr dlia zarobitchan ta yikhnikh ridnykh na Lvivshchyni [The Skype center for migrant workers and their families in Lviv region]. *bibliomist.org*. Retrieved from <http://bibliomist.org/ua/uspikhi-bibliotek/mistsevi-gromadi-ta-informatsijni-tehnologiji/643-skaip-tsentr-dlia-zarobitchan-ta-ikhnikh-rideykh-na-lvivshchyni> [in Ukrainian].

21. Peremozhtsi 10 raundu konkursu proektiv spivpratsi bibliotek z mistsevymy hromadamy [The winners of Round 10 of the projects competition of libraries cooperation with local communities]. *bibliomist.org*. Retrieved from <http://www.bibliomist.org/ua/about-bibl/novini/675-peremozhtsi-10-raundu-konkursu-proektiv-spivpratsi-bibliotek-z-mistsevimi-gromadami> [in Ukrainian].

22. Chy zmozhe prozhyty fermer bez silskoi biblioteky? [Can not live a farmer without village library?]. *bibliomist.org*. Retrieved from <http://bibliomist.org/ua/uspikhi-bibliotek/mistsevi-gromadi-ta-informatsijni-tehnologiji/694-chy-zmozhe-prozhyty-fermer-bez-silskoi-biblioteky> [in Ukrainian].

23. Na Mykolaivshchyni realizuietsia pilotnyi proekt biznes-rozvytku plodoovochivnytstva na bazi merezhi bibliotek [The pilot project of business-development of horticulture is realized based network libraries In Mykolayiv Region]. *Novoodeska raionna derzhavna administratsiia – Nova Odesa Regional State Administration*. Retrieved from <http://novaodesa.mk.gov.ua/ua/news/?id=25169> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 03.05.2016.

Irina Bezzub,

Junior Research Associate, V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

Transformation of Village Libraries in Ukraine into Informational, Sociocultural and Communicative Community's Centers

The article highlights current issues of village libraries functioning in terms of social-economic reforms in Ukraine. Gradual change of libraries' functions has caused by today challenges is followed, including the creation and development of a new model of village libraries, the essence of which is to move from functioning in the «stacks» format

to the «information and cultural center for the community» format, which provides information and communications support socially significant activities, preservation and enhancement of human and national cultural values.

The article determines that the computerization of village libraries is the most important factor in its survival in the terms of economic and social transformations. The article also emphasizes that under conditions of limited funding, computerization of village libraries in Ukraine goes on due to its active participation in international information programs and projects.

The conclusion is that village libraries in Ukraine turn into a kind of information gate for local communities by offering innovative services called to disseminate education, cultural, business and other knowledges and become the centers of interaction with central and local authorities, spiritual communication and exchange of views.

Keywords: rural libraries, information, computerization, Internet, information services, program «Bibliomost», Fund «Monsanto».

Ірина Беззуб,

мл. науч. сотр., Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского

Трансформація сільських бібліотек в Україні в інформаційні, соціокультурні і комунікативні центри общин

Статья посвящена актуальным вопросам функционирования сельских библиотек в условиях социально-экономического реформирования в Украине. Проанализировано постепенное изменение библиотеками своих функций в соответствии с вызовами современности, в частности создание и развитие новой модели сельских библиотек, сущность которой заключается в переходе от работы в формате «книгохранилища» к формату «информационно-культурного центра для территориальных общин», который обеспечивает информационно-коммуникационную поддержку социально значимых видов деятельности, сохранения и приумножения общечеловеческих и национально-культурных ценностей.

Определено, что компьютеризация сельских библиотек является важнейшим фактором их выживания в условиях экономических и социальных трансформаций. Отмечено, что в условиях ограниченности бюджетного финансирования информатизация сельских библиотек в Украине осуществляется благодаря их активному участию в международных информационных программах и проектах.

Сделан вывод о том, что сельские библиотеки в Украине превращаются в своеобразные информационные врата для местных общин, предлагая инновационные услуги по распространению просветительских, культурно-образовательных, отраслевых и других знаний, становятся центрами взаимодействия с органами

центральной и местной власти, духовного общения и обмена мнениями.

Ключевые слова: сельские библиотеки, информатизация, компьютеризация, Интернет, информационные услуги, программа «Библиомост», Фонд «Монсанто».